

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
АЙМАҚТЫҚ ӘЛЕУМЕТТІК-ИННОВАЦИЯЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**«БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІН ИНТЕГРАЦИЯЛАУ ЖАҒДАЙЫНДА
БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ МАМАН ДАЙЫНДАУ НЕГІЗІ»**

атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференциясының жинағы

Сборник трудов Международной
научно-практической конференции

**«ОБ ИНТЕГРАЦИИ В ПРЕПОДАВАНИИ ОСНОВ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ СПОСОБНЫХ К КОНКУРЕНЦИИ»**

Materials of international scientific and practical conference

**«ON INTEGRATION OF COMPETITIVE SPECIALISTS
TRAINING BASICS INTO TEACHING PROCESS»**

I ТОМ

Шымкент 2016

Список использованной литературы:

1. Косинова Е.А. Обеспечение устойчивого развития предпринимательских структур в рекреационном регионе, Ставрополь, 2008.
2. Лиджиева К.Х. Устойчивое развитие производственного предпринимательства в аграрном секторе экономики, Астрахань, 2006.
3. Оксанич Н.И. Экономическая устойчивость сельскохозяйственных организаций: М., 2007.
4. Федюнок Н.И. Повышение устойчивости развития строительного комплекса на основе управления факторами внешней и внутренней среды., СПб., 2008.
5. Мангатава Л.В. Философия устойчивого развития, 2013 г.
6. Кубасв К.Е. Проблемы развития корпоративного управления В РК., 2012 г.

Түйін

Үрдістер мен экономикалық дағдарыс тұрақты даму кәсіпкерлік құрылымдардың заңдылықтары. Автор кәсіпкерлік құрылымдардың тұрақты даму үрдістері мен заңдылықтарын арасындағы өзара байланысты көрсетеді, кәсіпкерлік құрылымдардың дамуы қарсы, үрдістері және ақыр соңында тұрақты даму сияқты көрінеді осы қайшылықтардың синтагмалары туындайтын заңдылықтарын өзара процесс екенін атап өтті. Сыртқы факторлардың және экономикалық дағдарыс бапта үрдістері ретінде қызмет барысында ішкі факторлардың оң әсерін теріс әсерін арттыру; жүйелілік ретінде - тұрақты даму компоненттері арасындағы динамикалық тепе бұзу.

Summary

Trends and regularities of sustainable development enterprise structures in the economic crisis. The author shows the relationship between trends and regularities of sustainable development of enterprise structures, notes that the development of enterprise structures is a process of interaction of opposites, trends and regularities arising from the characteristics of these contradictions that eventually manifests itself as sustainable development. Increasing of negative impact of external factors and the positive impact of internal factors during the course of the economic crisis serve as trends in the article; violation of the dynamic equilibrium between the components of sustainable development - as regularity. Key words: enterprise structures; trends of sustainable development; the regularities of sustainable development; economic crisis; contradictions of development of enterprise structures; internal and external factors.

ӘОЖ 372.857

БИОЛОГИЯ МАМАНДЫҚТАРЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІНЕ АРНАЛҒАН КӨЛЕМДІ ПРАКТИКУМ САБАҚТАРЫН ЖҮРГІЗУДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАРЫ

А.Ж. Чилдибаева¹, С.Т. Назарбекова², А.Т. Қуатбаев²

эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

“Аға оқытушы, “Биология ғылымдарының кандидаты, профессор”

e-mail: asel.childibaeva@mail.ru

Қазіргі таңда биологиялық білім берудің тек құрылымы ғана емес, мазмұны да өзгеріп жатқан кезде алдағы тұрған маңызды мәселелерді анықтап, оларды шешудің жолдарын қарастыру қажет. Әсіресе жоғары оқу орындарында биологиялық (оның ішінде ботаникалық) білім беруді талдау жасағанда мынадай мәселелерге көңіл бөлу керек екенін байқауға болады:

- биологиялық (оның ішінде ботаникалық) курстардың мазмұны мен құрылымын ғылыми, қоғамдық және әлеуметтік-экономикалық, тілті саяси тұрғыдан болып жатқан өзгерістерге сәйкестендіру;

- биологиялық (оның ішінде ботаникалық) білім беру әдістерін жеілдіру;

- биологиялық (оның ішінде ботаникалық) курстардан білім беретін оқытушылардың кәсіби деңгейінің жоғары болуы;

- қазіргі таңға сай материалдық база жасау;

- биологиялық (оның ішінде ботаникалық) әрбір курс үшін талапқа сай, кәсіби дайындалу деңгейі жоғары, студенттерге пайдалы, сапалы оқу-әдістемелік кешендер жасау. Ботаникалық білім адамның практикалық тіршілігіне байланысты пайда болып, тез дамып қалыптасқан. Өсімдіктер байлығын пайдаланудың алғашқы кезеңінде адамдар олардың жемістерін, тұқымдарын, түйнектерін, пиязшықтарын және тамырсабақтарын жинастырып өз қажетіне жаратқан. Ол үшін өсімдіктерді танып, олардың жеуге келетіндерін жеуге келмейтіндерінен, дәрілік өсімдіктерді улы өсімдіктерден ажырата білген. Сонымен бірге пайдалы өсімдіктердің өсетін жерлерін анықтап, оларды жинаудың мерзімін белгілеп және сақтау тәсілдерін меңгеру қажет болған. Қазіргі таңда әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, биология және биотехнология факультетінің «Биология» және «Геоботаника» мамандықтары үшін жоғары сатыдағы өсімдіктердің қандай тұқымдас, туыс, түрге жататындығын анықтау басты міндет деп санаймыз. Осы мақсатта биоалуантүрлілік және биоресурстар кафедрасында «Биология» мамандығының студенттерінде «Ботаникадан арнайы практикум» және «Геоботаника» мамандығының магистранттарында «Арнайы практикум», «Көлемді практикум» сабақтары жүргізіледі. Бұл таңдамалы пәндер, негізі 3 кредиттен тұрады. Ал бұл 3 кредит тек практикалық сабақ негізінде жүргізілуі тиіс. Өйткені бакалавриатта «Ботаника-1» (өсімдік клеткасы, ұлпа, өсімдіктердің вегетативтік және генеративтік мүшелерінің ерекшеліктері), «Ботаника-2», «Өсімдіктер экологиясы», «Қазақстан биоресурстары» (өсімдіктердің алуантүрлілігі, томенгі және жоғары сатыдағы өсімдіктердің систематикасы, таксономиясы, номенклатурасы, таралуы, табиғатағы және адам өміріндегі маңызы т.б.) міндетті компонентті негізгі пәндері жүргізіледі. Осы жалпы курста алған теориялық білімдерін арттыру мақсатында, практика жүзінде іске асыру барысында 4 курс студенттері мен магистранттарда таңдамалы пәндерді жүргізу арқылы біліктіліктерін арттыруға болады [1-кесте].

1 - кесте

Міндетті компонентті пәндер

Ботаника-1	Ботаника-2	Өсімдіктер экологиясы	Қазақстан биоресурстары
------------	------------	-----------------------	-------------------------

Таңдамалы компонентті пәндер

Жеке оқу траекториялары

1-ші жеке оқу траекториясы	2-ші жеке оқу траекториясы	3-ші жеке оқу траекториясы
Ботаника пәні бойынша арнайы практикум	Арнайы практикум	Көлемді практикум

Өсімдіктерді анықтау жұмыстарында студенттер топтасып орындайды. Әрине бұл дұрыс, дегенмен әр тұқымдастың өзіне тән белгілерін меңгеру үшін студенттердің жеке жұмыс жасағаны дұрыс. Өйткені студент жеке жұмыс жасаса, яғни өсімдік гербарийлерінен 9 томдық «Флора Қазақстана» мен 1-2 томдық «Иллюстрированный определитель растений Казахстана» анықтағыштарының және бинокуляр, лупа, су моншасы, ине т.б. құрал-жабдықтарының көмегімен өсімдіктердің тұқымдастарын, туыстарын, түрлерін өзі анықтаса, өсімдікті әрі қарай анықтауына жеңіл болары сөзсіз.

Әр тұқымдастың өзіне тән ерекше белгілері болады. Мысалы, *Asteraceae* тұқымдасында гүлдері тілшегүл және түтікшегүл тұрады және гүлшоғыры себет болса, *Fabaceae* Lindl. тұқымдасын алып қарасақ, бұршақ гүлі 1 желкен, 2 ескек, 2 қайықшадан тұрса, *Lamiaceae* Lindl. тұқымдасының гүлі 2 ерінді болып келсе, *Ranunculaceae* Juss. тұқымдасының кейбір туыстарында күлте желектері томаға және гүл тепкісіне айналып, дұрыс емес (зигморфты) гүл түзсе, *Poaceae* Vap. (қоңырбастар) тұқымдасында

жапырақтарының қынапты болуы, тілшесінің болуы, гүлдерінің масақ қабыршағы мен гүл қабыршағынан тұруы, жемісі – дән, *Liliaceae* тұқымдасында гүл серіктері қарапайым, тамыры пиязшық түзеді т.с.с. белгілерді білу өте маңызды. Мұндай тұқымдастарға тән белгілер, әсіресе оқу-далалық практикада экскурсия барысында есте қалары сөзсіз (оқытушының көмегімен) Сондықтан 2 курста өтетін оқу-далалық практикадан кейін. бітіру курстарында «Арнайы практикум» сабағының жүргізілуі, өсімдіктерді анықтау қиынға соқпайды. Биология мамандығы, оның ішінде ботаника, систематика, флорист үшін өсімдіктерді анықтау, соның негізінде тұқымдас, туыс, түрлерін тану басты мақсат. Сондықтан бұл таңдамалы пәндерді негізгі міндетті пән етіп енгізу керек. Бір кездері ғылыми-практикалық маңызы зор бұл пәндер міндетті пәндер түрінде жүргізілуі арқасында кәсіби деңгейі жоғары қаншама ғалым-ботаниктер осы күнге дейін еліміздің түкпір-түкпірінде, алыс-жақын шетелдерде қызмет етуде. Аталған пәндерді оқу бағдарламасына міндетті пәндер етіп кіргізу арқылы ғана оқу-білім саласында үлкен жетістіктерге жетуге болады. Ал болашақ мамандар айналымызда өсетін өсімдіктер түрлерін анықтау, танып-білу арқылы, өсімдіктердің анатомиясы мен морфологиясын, таралу аймағын, қорларын бүгешігесіне дейін толық сипіріп, менсереді.

Ескеретін бір жай, қазақ тілінде оқитын балалар үшін орыс тіліндегі 9 томдық «Флора Казахстана» (1956-1966) мен 1-2 томдық «Иллюстрированный определитель растений Казахстана» (1969-1972) анықтағыштарымен өсімдіктерді анықтау қиыншылық туғызады. Егер қазіргі таңда жоғары оқу орындарында білім алатын студенттердің көпшілігі қазақ топтарында (әсіресе оралман-студенттер) оқитынын ескерсек мұндай энциклопедиялық-аналитикалық анықтамаға сұраныс өте үлкен екені баршаға аян. Екіншіден, жоғарыда аталған еңбектер жарық көргелі бері Қазақстан флорасында бұл еңбектерге кірмеген 1500-дей жаңа түрлер табылды. 2012-2014 жж. Қазақстанның бір топ ботаниктері «Қазақстан өсімдіктерінің анықтағышы» тақырыбындағы Қазақстан Республикасы, Білім және ғылым министрлігінің грантын жеңіп алып, күнтізбелік жоспары аясында тиісті ғылыми жұмыстар мен сараптамалар жүргізген болатын. Соның нәтижесінде алдағы жылы осындай анықтағыштарды қазақ тілінде жарыққа шығару көзделіп отыр. Егер бұл еңбектер жарыққа шығатын болса, биология саласындағы студенттер, магистранттар, докторанттар, сондай-ақ оқытушылар мен сала қызметкерлері үшін де таптырмас еңбек болары сөзсіз. Өкінішке орай, қазір студенттерге қажет оқулықтар мен оқу құралдырымен қамтамасыз етуде салаға емес санына көп көңіл аударылуда. Осыған байланысты баспадан жарық көретін басылымдар мамандармен жан-жақты тиянақты қаралып, кафедра мәжілістерінде талқыланып, әдістемелік бюроның жиналыстарында, комиссиялар мүшелерінің қатаң сынынан өтіп жатса біз көп нәрсені ұтатын едік. Мұнан тек кафедра, факультет қана емес, университет атына да кір келмейтін болар еді. Сөз соңында айтарымыз, осы мәселелерге ректорат іұрғысынан да бақылау жасалып жатса, болашақ кәсіби деңгейі жоғары мамандарды даярлауда үлкен жетістіктерге жетеріміз даусыз.

Аннотация

В статье рассмотрены методические подходы к проведению практических занятий по большому практикуму для студентов биологических специальностей. Большое внимание уделяется компетентностной подготовке специалистов, в том числе геоботанической специальности.

Ключевые слова: спецпрактикум, геоботаника, өсімдіктер, определитель, качество, компетентность.

Summary

The article describes the methodical approaches to the practical training. Large notice devotes to students of biological specialties. Much attention is paid to the competence of the training of specialists, including geobotanical specialty.

Keywords: special practical work, geobotany, plants, determinant, quality, competence